





թէ անպէս այսօր մեր ուսումնա-  
թանները քրկնու մի արդիւնա-  
ւոր ուսուցչից և տոկուն գործող  
մշակից, որովհետեւ Տէր-Հայրը տես-  
նելով, որ իւր տասնամեայ անձնուէր  
գործը այդպէս զնախապէս, թողոք  
ամեն բան նոյն իսկ ուսուցչութիւնը  
և միանգամայն հեռացաւ այն դպր-  
րոցից, որ ինքը հօգուտ սիրելի էր և  
որի յառաջադիմութեանը զոհել էր  
և որի համար և իւր գործին նուիրում  
ուսուցչի յայտնի եղաւ նոյն իսկ աշ-  
խարհական եղած ժամանակը, բայց  
այսին համարութիւնը վաղիցէ առ-  
աւել ևս ամրապնդուած էր և անհա-  
ղաքան երկրպագան դպրոցի աւագ  
ուսուցչի չորս տարի սրանից առաջ  
այդ պաշտօնի հետ կապուած են մի  
շարք գեղեցիկ գործեր, որ պատկը  
նշեցում Տէր-Հայրը նախ որ հո-  
րա ժամանակը ուսուցչական խումբը  
գործում էր չորս տարի շարունակ,  
նորա ժամանակ երեք տնտեսում ու-  
սումնարանի պատկերում մանկական  
երեւոյթներ, թատերական ներկա-  
յացումներ, սկսվում են մարմնամար-  
զական դասեր, որոնց համար էլ ժո-  
ղովրդի բազմութիւնը կապուած է  
սիրում է իւր դպրոցը, առատա-  
ցնում է իւր նուիրաբերութիւնները  
Գեորգ քանաւոր Մկրտումեանին ենք  
պարտական, որ այսօր ուսումնա-  
րանները ունին բաւականին հա-  
րուստ գրագրանք (ա) Գրագրանքի  
մասնական մասը հիմք է դրել նա  
իւր մի ընկեր հետուցիչ հետ մանր  
երեւոյթները գործած արդիւնքով  
Բ) Գրագրանքի գրագրանք հա-  
մար (որ նոյնպէս ուսումնարանի գը-  
րագրանքի մասն է) ժողովարանի է  
600 ուսուցչի անկի գործարար է Գ)  
միմիայն Տէր-Հայր համոզուելու էր, որ  
տիկին Հովհաննէս Կարապետեանը ի  
կիշատակ իւր ամուսնու նոյնից դը-  
րագրանքի բոլոր ուսու և իւրաքանչե-  
կան մասնակցութեան գործում, որ զը-  
կապուած պիտի խորհուրդներ ին-  
նի աշակերտների համար, բացի ի-  
րան յանձնած ուսումնարանների մա-  
սին հոգա անելուց, Գեորգ քանաւոր  
էր, որ առաջին անգամ ձայն բարձ-  
րացրեց ու իւր քաղաքներով զգալից  
ուշադրութիւնը դարձրեց մասնակ  
Կարապետին հայ գիւղի լուսնաբո-  
ւթեան գործին և կիշատակ խոշոր  
հրաւեր էր կարգում առատ ուսու-  
նեցում նպաստել վերջինիս դպրոցի  
բացման գործին: Տէր-Հայրը աչքի

էր ընկնում ոչ միայն իւր դպրոցա-  
կան տոկուն գործունէութեանը, այլ  
և նա երևում էր ժողովրդի մէջ,  
ժողովրդական գործերում և միշտ գը-  
լուէր էր կանգնած, նա միշտ մասնակց  
էր ժողովրդական թէ ուրախութիւն-  
ներին և թէ տխուրութիւններին: Ով չէ  
տեսնել նրան 1889 թուին Թերեքի  
վարարած ժամանակը ձմեռուաւ 15—  
20° ցրտին կացինը ձնին բանելիս,  
ով չէ տեսնել հրեհները ժամանակ  
այդ քանաւորին հրեհների վրա  
անցած նրանց քաջախիմութիւնը: Եւ վր-  
ջապէս իմ է մոռացել անցեալ տա-  
րուայ ժամանակներ, երբ մեր հոգեւ-  
րականները թագնում էին և հաւա-  
տամբէր ջուրը իրանց տնեւում: Եւ  
որհուրդ: Միայն Գեորգ քանաւոր  
էր, որ ամեն տեղ համուած էր, որ  
իւր ժամանակը էր և մինչև անգամ մը  
գալով իւր քաղաքացիների գրութիւ-  
նը, ինքը իւր ազատ ցանկութեանը  
մասն անցնում էր իւր անհատիկ  
հրաւերով 2—3 ժամից սկսած, երբ  
առհասարակ կատարւում էր հայ  
թիւնը գործողութիւնը: Մի առան-  
ձին կնիգանութիւն մտցրեց և այս-  
տեղի հոգեւոր կառավարութեան մէջ,  
երբ նշանակուեցաւ անգամ և ի  
շնորհս նախորդ անգամների ան-  
տարբերութեան վատման գումար-  
ները բաց արեց, և այսպէս իշխա-  
նութեան շահերը պաշտպանեց ա-  
նաշատութեամբ:

Տէր-Հայր կրակոտ քաղաքներ ժո-  
ղովրդեան մեծ բազմութիւն էին դա-  
նում եկեղեցիները այնպէս որ կարող  
ենք համարակալ ասել, որ այդպիսի  
եռանդոտ և համուտ քաղաքի գե-  
ղէ ունեցել չէր: Ով է մոռացել,  
ի միջի այլոց նրա ասած քաղաք  
Նորիման չէր կրկին ամենայն չափը  
կաթոնիկոս հաստատուել մասին, որ  
այնպիսի մեծ տպաւորութիւն թողեց  
ամենքը պարտաւորութիւն համարե-  
ցին Տէր-Հայրը դուրս կանչել իրա-  
նից և շնորհակալութիւն յայտնել  
սկսած քաղաքացիներից մինչև նրան  
հակառակող արհաւիր: Եւ ահա այդ  
բոլորի համար վայելում էր ժողովրդ-  
ի (մասնաւոր հատարակ և միջա-  
դի դասակարգի) համակրութիւնը, այսօր  
մեզնում ամենաթողութեան ամբողջ  
է, մինչև անգամ նրան քաղաքային  
վարչութեան մէջ իրաւասու են  
ընտրել, ահա եղական երեւոյթ մեր  
Հայրենի մէջ—քանաւոր և իրաւա-  
սու: Մի խոսքով, ինչ նոր գործ  
սկսուել է, Գեորգ քանաւոր կամ  
զուտին է եղել կամ մասնակցել է,  
ամեն տեղ համար է, իւր քաղաքացի  
ժամերը արդիւնաւորել կամենալով:  
Եւ ահա այդ բոլորի փոխարէնը այդ-

քան տարուայ օգուտների վարձը  
այն էր, որ այսօր առանց մի գրա-  
ւոր հիմունքների պաշտօնագրով և  
նախկին հեռանալ առաջ-  
նկից և այդ բոլորի մի երկու «Բե-  
ճաճեճ»-ի, կից ու քսու խաբար-  
բանութիւններով, որոնք փայլը ու-  
նակին էր ինքնու զանաւոր ժող-  
վրդականութեան առաջ, Բայց այս-  
պիսի հանգամանքում էլ հոստա-  
կութիւնը աշխարհի չափը Տէր-Հա-  
յրը, բազմաթիւ ստորագրութիւններ  
կրող մի խնդիր ներկայացրեց մեր  
ներկայ քաղաքացիներ, որով խնդ-  
րում են միջամտել, ու հարկին է  
նորից հաստատել Տէր-Հայրը աւագ  
ուսուցչի:

Վարդան Եղեղեան:

ԳՐԻՍԻՆ Եւ զորում են, —կիրակե-  
օրը տեղի ծխական դպրոցի դահլի-  
ճում կայացաւ նոյն դպրոցի տարե-  
կան հանդէսը: Դպրոցի աւագ ուսու-  
ցիչ պ. Ս. Տէր-Արսենը կարգը  
էր ընդարձակ տեղիկալով, որից  
երեւեալ, որ դպրոցի 110 աշակեր-  
տից հետեւալ դասարանները փոխա-  
դրուած է հանդիմ զինքնակներ-  
ով 85 աշակերտ:

Տեղեկալով ինքնեցումից լիտոյ աշա-  
կերտներից կազմած երգչիկ խումբը  
երգեց քանի մի ազգային երգեր և  
մէջ ընդ մէջ աշակերտները ան-  
գիւր կարգացին դասարան ոտանա-  
կորներ համառ-ժամեղակալով, որոնք  
խորը ազգային ժողովրդի վրայ:  
Հանդիմ վերջում ուսանող պ. Տ.  
Բեգլարեանից առաջադրութեամբ մի  
փոքրիկ հանգամանակով ելաւ իւր  
բոլոր օգուտն, որ և 50 ուսու-  
նեցումից յանձնուեց հոգաբարձու-  
թեան:

Տնտեսական մասին ոչ մի հարու-  
տութիւն չեղաւ, որովհետեւ հաշիւը  
պէտք է ներկայացնել հոգաբարձու-  
թեան նախագահին, իսկ նա այդ օրը  
մինչև իսկ չէր մասնակցում տարե-  
կան հաշիւութեանը:

Մարաքաղաքի լրագրները արշա-  
ւանք են բաց արել այն մանկավարժե-  
րի դէմ, որոնք օգտուելով իրանց պաշ-  
տօնական գործի լիակց, ամենայն տարի  
հրատարակում են դասագրքեր մի-  
միայն ձևափոխելով հին դասագրքե-  
րը, և այսպէս ստիպում են աշա-  
կերտներին ամենայն տարի ձեռք  
երկրու նոր դասագրքեր: Այս դու-  
րութիւնը շատ ծանր հարկ է դնում  
աշակերտների ծնողաց վրայ, որոնք  
բնականապէս բողոքում են վաճա-

ւական-մանկավարժների դէմ: Յոյս  
են լայնում, որ ազգային լուսաւո-  
րութեան նախարարութիւնը այսպիսի  
անբարոյականացուցիչ և միանգամայն  
անկարգի դրութեանը վերջ կը դնէ:  
«Գրագրանքի» լրագրը մինչև ան-  
գամ խորհուրդ է տալիս, որ նախա-  
բարութիւնը որոշէ «պաշտօնական  
դասագրքեր», որոնք բացառապէս  
պարտաւորեցուցիչ լինին աշակերտաց  
համար:

Պ Ր Յ Ն Ս Ր Ն. Մ ար ը ի ց  
ստացել ենք մի նոր աշխատանք-  
ութիւն «Новые материалы по  
армянской эпиграфике» վերնա-  
գրով, որի բովանդակութեան հետ  
կաշխատեց ծանօթացնել մեր ըն-  
թերակների յետագայ համարներից  
մէկում:

Յիշենում ենք, որ այսօր տեղի  
պէտք է ունենայ օր. «Գաղափարի»,  
պ. պ. Ջալալեանի և Ամբիջանեանի  
վերջին համագործակցութիւնը:

Վորոնեժի նահանգի, Կորոտո քա-  
ղաքի մայր եկեղեցու քանաւոր Միքայ-  
էլ Վսեկոսեանի դատարանի մի գա-  
նաւ է տուել, որ անսովոր է համար-  
վում դատարանական տարբերութեանը  
մէջ, Վսեկոսեանի քանաւոր պատմիչը է  
դատարանի միջնորդութեամբ դիւանական բնակիչ  
Իսմայիլ Կուրբանի 7 ուրբի պատկարորտիւ  
կատարելու համար: Կուրբանը պատմաբա-  
ն է, ինչ որ փոքր նա արդէն հա-  
տուցել է քանաւորին, որ այսպիսով երկ-  
րոր անգամ է նորանից պահանջում:  
Քանաւորը վկայեց իր իրաւունքը Բագրեւո-  
ւի 20-րդ վրայէն, ինչ որ պատկարու-  
թեան պարտքը դուր հատուցած չէ:  
Կուրբանը ինչպէս է հատուցել քա-  
նաւորը վկայեց, որովհետեւ նոյնանց  
առաջինը քանաւորը բաւարար է, իսկ  
երկրորդը — քանաւորի տնտեսուհին է:  
Դատարանը վստէ է պահանջել Կուրբ-  
անից չօգուտ Վսեկոսեանի քանաւոր 7  
ուրբի:

Օրթոճալայի աղետները, ինչպէս հա-  
ղորդում է Հնդկից Երազմանը: Երա-  
զմանը ինքնուրոպեան են եղել քաղաքային  
վարչութեան, որ իրանց թույլ տուել  
Կուրբանի տարած «Եւ» կամուրջը վե-  
րաշինել:

ՏԱԿԱՎԱՅԱՆՈՒՄ

ՎՆԵՅՑ Գրում են արտասահմա-  
նեան մի հայ լրագրի:  
Ունի առաջ քաղաքէս 2 ժամ հե-

ւի լուսն մէջ սպանուած չորս Դու-  
նուպալիցի զինուորային: Դիակները  
քաղաքս բերում ատեն մի մեծ յու-  
զում և ցոյց առաջ բերին, ժողովրդի  
խուռն բազմութիւն մը ընկերացաւ  
դիակները կրող սպանի և ուղեց դա-  
նոնք տանել ուղղակի կառավարու-  
թեան պալատին առջև ձգել: Խաչ-  
փողոց հասած ատեն, ոտքի կանգնե-  
ր Ժամադարներն ուղեցին արգելի  
բազմութեան անցքը, բայց ընդհա-  
րում տեղի ունեցաւ և երկու կողմի  
վերադարձը եղան փայտի, հրացանի  
կողմի և սրի հարուածներով: Ի վեր-  
ջոյ ժողովուրդը չափոցեալ ձեղքել  
Ժամադարների շղթան և առաջ քա-  
շել ժողովուրդի բողոքալից ձայնը  
սկսաւ բարձրացնել անդիական դեր-  
հակատարանի դուռն առջև քա-  
նաւորների եղած են որ իւր թի-  
հակատարի կինը պատուհանին տե-  
սած լինելով որոշման գիւղացիների  
գիւղակները և ժողովրդի յուզումը, լա-  
ցած լինի:

Ժողովուրդը պալատին առջև հա-  
տուց դիակները և դատարան պա-  
հանջեց. կառավարութիւնը խոստա-  
ցաւ գտնել մարդասպանները և ժո-  
ղովուրդը ցրուեցաւ:

Եւ իսկ թէ ինչ քանի օր լիտու  
կառավարութիւնը մի հայ ձեռքակա-  
ր էր, զիշերը, փողոցին մէջ, անոր  
քաղաք ժամանակ և այժմ կուզէ  
կարծեցնել թէ հայերը սպանած լի-  
նին իրենց արեւմտիկ աղքատ երկ-  
րագործները:

Հայ ժողովուրդին մէջ ընդհանուր  
կասկած կայ թէ Թուրքերը մէջ ըս-  
կած են զայտնի ընկերակցութիւն-  
ներ կազմելու ջարդի և աւարի նպա-  
տակով: Երկրներն ալ կան իրենց մէջ  
և առնց երկունագործութիւնը կը  
լինի 4 զիւղացիների ժողովուրդը  
և անոնց ընկերացող աղջիկների բու-  
բարութիւնը:

Ջարթուս մէջ օր ցերեկով փողո-  
ցին մէջ գնդակահար սպանուեցաւ  
ձիւղի Յակոբ Կուրբան մասնիչ: Զայ-  
նը անձ իւր հայրենասէր այցելած  
էր կնիքորտեան բանուր գտնուող մի  
Ներկայիցի գիւղացու և անոր քերին  
խոստովանութիւններ քաշել և կամ  
ինք չափազանցեցին իրենց լիտու  
նութիւնների արքի էր: շատերն իր  
յայտնութիւնները վրայ ձեռքաւա-  
րուած են: Զիւղի Յակոբի սպանումը  
այն բարոյական հետեանք ունեցաւ  
որ կառավարութեան հետ շատ-յա-  
րաբերութիւն անող-Հայրենի մի քա-  
նի սկսած են և ոմանք ալ խոք  
տուած են դարբեցուցի իրենց չափա-  
բերութիւն:

Պահելի փաշա կուտակալը գտնե-

կնիքորտեան ներշնչելով, մի քանի  
ամսէ ի վեր այստեղ բերած էր Աղ-  
թամարի խաչատուր կաթողիկոսը և  
կուզէր ճնշում բանեցունելով վա-  
պուրականի ալ կաթողիկոս ճանչու-  
նել զայն, որպէս զի իշմիաճին Աթո-  
ռի հեղինակութիւնը տկարանայ: Ա-  
ռաշնորդարմին մէջ Պորոս եպիսկո-  
պոս և ուրիշ ստրկամիտ եկեղեցա-  
կաններ Պահելիի այդ փափաքը կա-  
տարելու համար, պաշտօնական հը-  
րահանգ իրեն տուած էին եկեղեցի-  
ներին որ սկսեն Աղթամարի կաթո-  
ղիկոսը լիշատակել: Սակայն քանա-  
ւորների եկեղեցիների մէջ լուսնուած  
ժողովուրդի պաշտօնային ընդհանր  
չհամարակցեան լիշատակել և ընդ-  
հակառակ ժողովրդի խաղաղութիւն  
համեմատ տեղ տեղ ալ սկսեցին ար-  
դէն ձգել: Խրիմեանի լիշատակու-  
թիւնն անել:

Ոտովանութիւնն այժմ գիշեր ցե-  
րեկ կըրդալի փախտակներն որո-  
նելով: Բանտարկուածներէն Ստե-  
նիկը և Կորեճեան երկու հօրեղո-  
րուղիները գիշեր ատեն օգուտ քա-  
ղելով պահանջներ իրենց լիտու  
պահանջների սրբը և ատրանակ  
մը գրաւել և լանկաճ ղուրս ելել  
են: Սրի հարուած մալ տալով լու-  
ցուցեց են պուալ սկսող մի պահա-  
պան որ ալ ապշած տեղիւնտեղ ան-  
շարժ մնացել է: Փախչողներն այժմ  
ապահով դիւրեւ ունին. իսկ ոտովա-  
նութիւնը ամեն մէկ կաշակածի տուն  
կամ փողոց 50—60 ժանդարմներով  
պաշարած, ահուրդով և զգուշու-  
թեամբ խուզարկութիւններ կանէ  
փախչողները գտնելու համար...:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹԻՐԻՔԻՆ. — Բ. Դ. Երազմանը  
Դեղի Բեռլինէն և Հայ գիւղացիները: Այս  
երկու օտարազգի գիւղացիները մէկը  
բելիցացի, միւրը պուրտացի, վերջին  
ժամանակները, ինչպէս յայտնի է,  
մեծ դեր են խաղացել Թուրքիայում:  
Բերլինը կազմել է մի ծրագիր  
ներդրելու ամբողջ ժամանակ  
Հայը դադարած էր գլխաւորապէս  
թուրքական դրեքի կազմակերպու-  
թեամբ: Բայց երկու թիւ Բ. Դուրը  
մտադրութիւն չունի իրագործել Բեր-  
լինի ծրագիրները: Այս առիթով  
«Politische Correspondenz» լրա-  
գրին գրում են:

«Թուրքիայի մայրաքաղաքի այն  
գիւղացիական շրջանները, որոնք  
բարեբաղակաւ են Դուրը, ցուելով  
համոզում են որ Բաթիքի ամբողջ-

պէս Դեթիքի արքայն վրաց: Մի տալք  
գլխաւորաւորաւոր փառս Զեր այլոց, այլ  
որպէս նախորդը Զեր և առաջնորդը  
իսկ էն, նոյնպէս իսկ էր քաղաք և  
Զեր ինչի ինչքան մտաբերող զիւղի  
քաղաք լեւոյց և ի փոքր գրութիւնէս  
գնեմ իմաստասիրեմ... Մեր գիւղերս  
առաջնորդն ոչ կ'սկսեմ, ոչ, ոչ...»

Դուրը Թիւրքիայի, երբ իմացուեցաւ  
թէ բազմաթիւ ինչպիսիք են ու-  
ղարկել Եւրոպայի, որ ներքին հոգեւ-  
անաւ, առաջնորդութիւնը, Առաջնորդին  
պաշտպան հանգիստեան նախ և առաջ  
քաղաքին հայ կանայքը, համապատկա-  
տիկապէս, որ այն ժամանակներում գե-  
ղին վարակուած արեւմտեան նորաձե-  
ութիւններով և ոտք գլուխ փաթեթներ  
էին սպիտակ չափի մէջ, ամեն օր ժո-  
ղովում էին վաճառել պարզապէս առա-  
ջնորդարան առաջ և լաց ու կոծ բար-  
ձրացնելով, աղաչում էին որ ներքին  
աշուր իրանց տրամադրողը և չանիճէ\*):

\*) Ներքին անձնից վախճանաւոր  
պատմաներից մէկն է հետեւեալ դէպ-  
քը: Թիւրքիայի մի ոման, մակաւորակ  
Համալոր, սիրելի էր շատերին իւր հա-  
նաքներով, յոյններով և խեղճութեամբ  
Գիտնալով, որ նորին համալորը շատ  
լարուած է Մոսկովեանց օտարից և որոն  
ներառեցուցիչ անուանի պատաւաճա-  
ր Մոսկովեանց Զուշանին, որի կոտորել  
դիւն, նոյն միջոցին գնացած ինքնով  
Թիւրքիայի երկրորդ ժամանակ լուր չէր տա-  
լի իւր մասին և մասնակցութիւն էր  
պատճառում ազգականաց, Մոսկովեանց  
անգղիական, համարի համար, ներկայա-  
յան ներքին և ցայտեղ թէ Մոսկովեանց  
Զուշանը ստացել է որդւոյ մահուան լու-  
ր և խնդրում է արագապէս գալ միմիկ  
իսկ իրան: Միմիկ առաջնորդը Երե-  
կոսեան գալիս է Զուշանի տուն և ներ-

Թէ Կուրբանի քաղաքացի իրանց ձա-  
նը չօգուտ սիրելի առաջնորդի հասցնել  
մինչև Եւրոպայի, բայց նոյն փոխարէն  
այդ կատարելին քաղաքին մէջ գտնուող  
Կուրբանի պատկերները, որոնք նմանապէս  
պարտե համարեցին պաշտպան հանդի-  
սանալ յանձնելը պարտաւոր ներքինի,  
Բեռլինեանց ուղարկած ինչպիսիք լու-  
ր անուրով Թիւրքիայի մէջ մեծ համար  
ստացած: Կատարել Թիւրքիայի ցանկացաւ գրել  
իւր վարածանութեան հարցաւորին մի  
նամակ, որից հետեւալ քաղաքին ենք  
բերում: Եւ որովհետեւ քաղաքին մեր  
լարութիւնը, այդ ստիպել մանաւոր գե-  
ղին վախ խաղաղութեան և անդրադո-  
ւթեան արագութեամբ: Որոշ վրան չէ  
կարել թէ ցուած մեծագույն էր տե-  
նեւ և լուծ գալստան խուրդութիւն  
զորս կ'էր արագան արհի եպիսկոպոս  
մեր ներքին ի ձեռն ոմանց իշխանաց  
հայոց: Յարգանք որոշ զի մի ձանադար,   
ցուցից սրբաւորութեանը, որով կարողա-

մտնելուն պէս, ըստ ամբողջութեան հողաց  
է ատու, և մինչ կամեալ է միմիկարի  
պատան էլ կարծելով թէ ներքին որ-  
գից մասին մահուան լուր է բերել, ու-  
շափառ ընկնում է և իրեւանք է ստա-  
նում: Երբ իմացում է թէ այդ բոլորը  
Թիւրքիայի համար չափաւոր է, վշտացած  
ներքին իրաւորան անհիմա է Մոսկովեան-  
րին և այդ անձնից լուրը միմիկարի  
բաժնի չանցած ժամանակը ջնջում է զու-  
րով միմիկարին և իւր ընդատա-  
րի փոքր հողաց բաղկացած: Այնուհետեւ  
Թիւրքիայից երեւել է ինչ մոռանում ա-  
ռաջնորդի զայնով Մոսկովեանցի գէմ և  
ներքինի Առաջնորդ հանգի և տար էին  
համարում, բացի ի հարկէ հակառակորդ  
ներին:

Եւ ի վրայ այս բանի զարդար և վա-  
րուր դատաստան անել, համարակալ  
են անկեղծ օրոյն զայն յայտնել արքա-  
րութեանը: Դիտացել ուրեմ սրբաւոր-  
ութիւնը, որ արհի եպիսկոպոսն Ներքին  
է սիրեցնալ և գովալ յամենեցեւց վրան  
իւրեանց գիտութեան, քաղաքակա-  
րութեան և հողացորութեան, որոշ վրան  
բազում անկարգութիւնս երաժք է  
միջոց ժողովրդեան և ոչ սակաւ բարե-  
կարգութիւնս սահմանեց ի մէջ հայոց  
Երեւոյթ: Միայն թէ զայս մը չհամարեմ  
յոյժ գովելի և սիրտպան, որ է օգնա-  
կան լինել վիճի յարգելի տէր Մոսկովեան  
(Արքաւորութեան) ընդհանր կամած մեծի  
արհի ժողովրդեան: Որոշ վրան ոչ թէ մա-  
րան համարեմք այսքան նախատա-  
նաց, իրաւ ընկալաւ ի ժողովրդեան  
Յարգանք այսքան անպատուութեանց  
(Ներքինի) գաղմակեցան մեծագույն ոչ  
միայն բոլոր եկեղեցականք վրաց, ըս-  
կնեալ ի միտքովս Վաղարշի, արհի-  
պիսկոպոս Դուրեանց: Եւ արհիմանդիւր  
Ալեքսիոսէ և այլք ամենքեան ընդ մեզ  
միմիկար և այն են իշխանագութեւ ան-  
իմեք, և մանաւոր ուսուց աղբի,  
որոշ հասարակ խոսակցութիւն է արդե-  
ւալ և գնացաւ առնել ընդդէմ թշնա-  
մանց Ներքինի: Բայց համատես անեմ  
հայք: Ինչ ստորագրեցեալ կամ վրան  
անի, կամ վրան երեսպաշտութեան  
այժմ համարակ խոսակցութիւն թէ խա-  
րեալ իցեն և մոլորեալ: Եւ ամենք (յու-  
նի) 23-ին, երկուցեան ժամանակին, դը-  
նալ

ների ընդարձակելու դործը առաջ չէ գնում: Թուրքերն ընդունում են իրիսխոնի առաջարկած միջոցներն անհրաժեշտ կարևորությունը: Նախկին զեմանական և այժմ տաճկաց զորքերի մէջ ծառայող սպայի զըր-ըյիլը՝ «Կարմիր» և արեւելք Ռուսաստանը յարձակումն գործել իստիքով վրայ», բացառիկ դրաց՝ նշանակու-թիւնը, բայց և այնպէս առաջարկած միջոցները և ոչ մէկը մինչև այժմ չէ իրագործուել:

Միանշանակ ալ և Բ. Դուան յարձեռնութիւնը դէպի գնեցալ չ'ըլը: «Բարոն չ'այ-փաշայի ցանկու-թիւնը՝ շարունակել գերմանական իւր ընդմիջած ծառայութիւնը, երևի չի իրագործուել, որովհետև սուլթա-նը ցանկութիւն լայտնեց որ գնե-նալը մնայ տաճկական ծառայու-թեան մէջ և այս ցանկութիւնը ինքնիւն ի հարկէ ի նկատ կ'առ-նուի: Բանագնացութիւններ են սկը-տուել նոր պայմանագիր կապելու չ'այ-փաշային կը շնորհուի մարշալու-տի աստիճանը, փոխանակ 10,000 Ֆրանկի 20,000 Ֆրանկ առնել կը նշանակուի, բացի այս նա իբրև զինուորական արուեստի պրոֆեսոր և կազմակերպող, կատարեալ ազատու-թիւն կը վայելի իւր գործողութեանց մէջ»:

**ԱՐՄԱՐԻՆ**—Հիւսիսային լեռնաշղթայի միջոցով և զուգահեռ լեռնաշղթայի միջոցով անկարող լինելով քննութեան են-թարկել հունգարական կառավա-րութեան գործողութիւնները ուսմա-նական ազդեցութեան դէմ, բանակու-ելն վարած մանաւանդ և հրեա-կան մասովի դէմ: Սլովակները պատ-գամաւորութիւն են ուղարկել այն բանկետում, որով վերջացաւ մի տինգը, սլովակները պարզուրէն մի կինաց բաժակ առաջարկեց ուսմա-նացող և սլովակները եղբայրութեան յարաւերութիւն համար:

Հիւսիսային լեռնաշղթայի մի քանի վերջնական վճիռներ ընդունեց, ո-րոնցից կարևորագոյնն այն է որ վերաբերում է իւրեքամիջակի ուսմանա-նական ազդեցութիւնների միաբան գործողութեանց: Հաղաւոր շնոր-հանքով հեռագրի միջոցով և ստա-ցուած մանաւանդ Աստուծո-հունգա-րայի սլովակներին:

«ԱՐՁԱԳԱՆՔ»

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՏՈՐԻԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Յուլիսի 16-ից:

**ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ**—Խորհրդի տարած-ման առաջն առնելու համար ան-հրաժեշտ է համարուած առողջա-պահական կանոնները վերաբնու-թեան ենթարկել: Առողջապահական կանոնները խանգարողներ ենթար-կում են մօտ մի ամսույ ըն-տարկութեան և մօտ 100 ուղե-լի տուգանքի:

**ՄՈՍԿՈՎԱ**—Բրեստ կայարանում գտնուած կնոջ գնահատուող ի-րան վասիլէ և անուանում և սիսալ հասցէ է ցոյց տալիս:

**ՄԱՍԿՈՎԱ**—Զինուորական դատա-րանը վճռեց, որ «Վիկտորիա» դրա-հակը նախ խորտակման միակ յան-ցաւորը ծովակալ Տրախոնն է: Իսկ նաւապետ Բորկը և ջրառնող եղած նաւի միւս սպաները յանդիմանու-թեան արժանի չեն:

Յուլիսի 17-ից:

**ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ**—Հոգեմաստէր կոմս Տյոտտըր գեղարուեստի ձեմարանի փոխ-նախագահ է նշանակուած:

«Տօր. Պր. Դադ»-ը Հարդուում է, որ յուլիսի 15-ին բացուած Նիմի-նովորոգի տոնակատարանից առող-ջապահական դրութիւնը գոհացուցի-չէ: Եկողները թիւը անցեալ տարու-նից աւելի է:

Նիւմորի նախարարութիւնը ա-

ռանձին յանձնարարութեան պաշտո-նեալ Թաւաթի Պարսկաստան է ուղարկում: Երեսնեղ ուսուցիչ տա-ւարի դիւթիւններ ծանօթանալու հա-մար: Միաժամանակ ճանապարհների հարցով կարգութեան նախարարն էլ մի քանի ինժեներներ է ուղարկում Պարսկաստանի առևտրական ճանա-պարհներն ուսումնասիրելու և նրանց վերանորոգութեան կարիքը չափը ո-րոշելու:

**ԼՕՆԻՍ**—Բանդուկից Հարդուում են, որ Ֆրանսիական նաւատորմի գլխավոր Հրամանատարն սկսել է Միսիի գետափերն ուսումնասիրելու ներքին պաշարել: Հէգոք նաւերին Յօրուայ պայմանագրով է տրուած Միս-մի նաւահանգիստները: Հեռանալու համար:

Պատգամաւորների ժողովը յօ-ղուած առ յօղուած քննելով վեր-ջացեց իրանդական բեկը: Երբ վի-ճաբանութիւնները միջոցին Չեմբեր-լէնը բուռն կերպով Կարպուտին դէմ խօսեց, Հակապարսկական շարժե-րանը բացմիջ ընդհատու է ինն «Յուրա» բացականչելով: Հակապարսկական-ների և պահպանողականների միջև կուրի ծագեց, որ դժուարութեանը կարողացան լրագրագրել: Երբէք այսպիսի դէպք չէ եղել մեծ բրիտա-նական պարլամենտում:

**ՓԱՐԻՑ**—Բանդուկից Հարդուում են, որ երկէ կերպիւն պաշտում մեծ խորհուրդ կայացաւ, որին ներ-կա էին թագաւորի եղբայրներն ու յանաւարները: Խաղաղութեան կու-սակցութիւնը լայնութեան: Միսիի փա-րկուած եղած դեպքների հետագրով Հրամայուած է Ֆրանսիայի ու-սումնասիրում առանց ծանօթութեան ընդունել: Այգիւն կան նախարա-նախագահին անմի ջապէս տեղեկա-ցրելն այդ մասին: Երբեք մաքուր բոլոր օտար պետութիւնների նաւերը եր-կուշարթեանից առաջ էին Հե-ռացել:

**ԼՕՆԻՍ**—Միսիի կառավարու-թիւնը Ֆրանսիական ուսումնասիրում բոլոր պայմաններն էլ ընդունեց:

Յուլիսի 18-ից:

**ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ**—Երկմտից նախա-բարին թույլ է տուած արտաքին գործերի նախարարի հետ համաձայ-նութիւն կայացնելով առանձին բարձր մաքուր ենթարկել այն պե-տութիւնների պարսկացիները, որոնք նոյնպէս առանձին բարձր մաքուր են ենթարկուած Ռուսիայից գնացող ապ-րանքները:

**ՎԵՆԵՍԻԱ**—Հունգարական կառավա-րութիւնն արգելեց ա. Մարտինում սլաւեան բանաստեղծ Եան Կոլլարի Հարիւրամեակի հանդիսաւոր տօնա-կատարութիւնը:

Յուլիսի 19-ից:

**ՌՕՍՏՈՎ ԴՕՆԻ ՎՐԵՍ**—Այլուում են Կոշիկի անտառային քարանձակի հանքերը, բոլոր մեքենաները և շե-նութիւնները, թուով 600 մարդ, զրացի ձախալից զուրու զալով, աղաւտուեցան: Հրեանք սկսեցան աշխատել, որ գտնուած էին ջրհան մեքենաները: Վտանքներ մեծ են: Անտառային դերը բարձրանում է:

**ՎԵՆԵՍԻԱ**—Աստուծո-հունգարիայի արտաքին գործող նախարարութիւնը ստացել է իւր արած առաջարկու-թեան պատասխանը: Մաքսային խորհուրդը կը սկսուի այս իսկ շա-բաթ: Բոլոր թիւթիները յոյս են տա-նում որ բանագնացութիւններն արագութեամբ և բարեխաղութեամբ կը վերջանան:

Հատարակուած է կայսերական Հրաման, որով թույլ է տրվում օտար զինուորական նաւերին միջեմնայ Նիստրո-հունգարիայի սահմաններին: Միւսնոյն նաւահանգիստում կարող են խորհել ձգել երեք նաւ, որոնք նոյն դրօշակն են կրում, իսկ այնքի-ն ամբողջ տարածութեան վրայ միա-ժամանակ կարող են գտնուել մի ազգութեան պատկանող 6 զինուո-րական նաւ: Բացառութիւն կարող է անել միմիայն այն դէպքում, երբ նաւը վնաս է կրել ծովի վրայ կամ եթէ վաղորդ թողնուած լինէ և ստա-ցուած դիւանագիտական ճանապար-հով:

**ՓԱՐԻՑ**—Նախարարների խոր-հուրդը միաձայն ընդունեց ի տեղե-կութիւն այն ուշացած Հարդուակ-ցութիւնը, որ Միսիի ընդունել է Ֆրանսիական ուսումնասիրում, ենթա-դրելով, որ առանց նկատողութեանց Ֆրանսիայի բոլոր պահանջած պա-

մաններն ընդունուած են: Խորհուրդը կարելի դառնեց գոյություն ունեց-նեք ձեռնարկել, որպէս զի Միսիի բոլոր պարտաւորութիւնները կա-տարել:

**ԼՕՆԻՍ**—Բանդուկից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն Կոն-ցիսանը կողմն ֆրանսիացիք պաշ-տօնապէս տիրապետել են: Չարքաթ պէտք է ուրախանան Սամիտ կղզու և ձանտաբանի մէջ գտնուած ծովա-փր:

Բուէնսոս-Սիլեյսի և Բոգաթիոյի նա-հանգներում պատմութիւն է ծա-ղկել որ կազմել են արմատականե-րը: Ապարմութիւնն ընդհանուր է: Արմատական կուսակցութե-ն պարզապէս Ուէսը, մի մանիֆեստ է Հրատարակել որով յայտնում է թէ պէտք է կրկին ձեռք բերել ազգի իրաւունքը և անգիտութիւնը:

ՁԱՆԱԶԱՆ

Մի խնդր կ'ուր՝ դատարանն ստան խնդրե-ր: Որոշման Տէր, դատարար, Խնդրում են արտաստաթոր Մարգ, անխիղճ, արբարար Արեւտով է կոչակար:

Մէջքին չէ խնայում, Յաճախ է ինձ շարժարում, Քարդում դուռն, իմ կողմը: Չորայ նրա ձեռքերը:

Ուշքան էլ որ չեմ խնդրում, Նա իւր էլն է բռնում, Նա ինչ անեմ, ինչ անեմ, Կիտութիւնը կը հայցեմ:

Արտաստաթոր խնդրում են, Կատեցեք այդպիսի են, Որպէսզի ինձ չեմէմ, Թող բանտում կեմէմ:

(Կար. Տէլ.)

Խմբագիր Հրատարակել: ԱՐՄԱՐԻՆ ԶՈՂԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՆՈՒ

ԱՐՄԱՐԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ԿԻՆԱԳԱՆՈՑ

**Բ. ՆԱՍԱՍԱՐԻՆԵԱՆԻ**  
Կուկի, Վորոնցովի արձանի հանդէպ  
Հիւսիսային լեռնաշղթայի մի մասն  
որ, բացի կիւրակի օրերից:  
ԱՐՄԱՐԻՆ ԶՈՂԱՆՈՒԹԵԱՆ

**Բ. Ա. ՆԱՍԱՐԻՆԵԱՆ**—11—12 ժ.  
վերաբուժութեան (և ատամնաբու-ժութեան) (սիմիլի) ցուցի:  
Կ. Մ. ԶԻՆՈՎԱՆԻ—9—10 1/2 ժ. աչքի  
և նեարային ց.  
Գ. Գ. ԲՈՒԿԻՆՈՎԱՆԻ—10—11 1/2 ժ.  
ներքին, երկաթե և կանանց ց.  
Կ. Փ. ՊՐՈՏԱՆՈՎԻ—11 1/2—12 1/2 ժ.  
ախաղի, կոկորդի և բթի ց.

**Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ**—1—1 1/2 ներ-քին և երկաթե ց.

**Ե. Բ. Կ. Կ. Ե. Բ. Կ.**  
Ի. Վ. ԶԻՆՈՎԱՆԻ—5—6 ժ. աչ-քի և կրծքի ց.: Բիմիա-խորհրդացական հետազոտութիւն լիսի և մեղի.

**Ա. Ա. ԳԱՐՍԻՄԻՆ**—6—7 ժ. սիմի-լիսի (նաև մորթու) և վերաբուժութեան:

**Բ. Ա. ՆԱՍԱՐԻՆԵԱՆ**—7 1/2—8 ժ.  
Ի. Ե. ՓԱՐԵՏԻՆԻ—7—7 1/2, ակա-նքի, կոկորդի և բթի և նեարային ց. եր-կուշարթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

**Վճար** 50 Կ.: Համախորհրդի (Կոնս-լիումի) և օգերադրելի համար առանձին:

Հիւսիսային վերաբուժութեան  
Բժշկական Նախարարութեան:

**ԱՐՄԱՐԻՆ ԶՈՂԱՆՈՒԹԵԱՆ** ԵՐԿՐՈՒԹԻՒՆ

Մարդատար գնացքը Թիֆլից Բաթում դուրս է գնում առաւօտեան Ժ. 9-ին 30 ր. և Բաթում հասնում է երեկոյեան Ժ. 9-ին 45 ր.:

Փոստային գնացքը Թիֆլից Բաթում դուրս է գնում երեկոյեան Ժ. 1-ին 20 ր. և հասնում է Բաթում առաւօտեան Ժ. 30 ր.:

Փոստային գնացքը Թիֆլից Բաթում դուրս է գնում երեկոյեան Ժ. 6-ին 50 ր. և Բաթում հասնում է առաւօտեան Ժ. 8-ին 15 ր.:

Մարդատար գնացքը Բաթում Թիֆլից դուրս է գալիս առաւօտեան Ժ. 9-ին 45 ր. և Թիֆլից հասնում է երեկոյեան Ժ. 9-ին 52 ր.:

Փոստային գնացքը Բաթում Թիֆլից դուրս է գնում գիշերուայ Ժ. 11-ին 25 ր. և Թիֆլից հասնում է երեկոյեան Ժ. 12-ին 25 ր.:

Փոստային գնացքը Բաթում Թիֆլից դուրս է գալիս գիշերուայ Ժ. 11-ին 10 ր. և Թիֆլից հասնում է երեկոյեան Ժ. 5-ին 50 ր.:

Ամառան գնացքը Թիֆլից Միխայ-լով դուրս է գնում ճաշից ցետոյ 3 ժա-մին: Միխայլովից Թիֆլից՝ առաւօտեան 8 ժ, 10 ր. ապրանքա մարդատար գնացքը Թիֆլից Գանակ դուրս է գնում երեկո-յեան 9 ժամին 20 ր., իսկ Գանակից Թիֆլից է հասնում առաւօտեան 1 ժ. 30 րոպէսին:

**ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԵՐԿՐԵՆԻԿՈՒԹԻՒՆԸ**  
**ՎՐԵՍ ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻՆ ԶՈՂԱՆՈՒԹԵԱՆ**  
(Մայիսի 1-ից մինչև նոյեմբերի 1-ը)

Թիֆլիցից՝ հինգ հոգու տեղ ունե-ցող կառքը ուղևորվում է առաւօտեան 7 ժամին, գիշերում է Մէթի կայարա-նում, Վլադիկավկազ է հասնում հե-տեւեալ օրը ժամը 7-ին երեկոյեան:

Հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը դարձեալ ուղևորվում է առաւօտեան 9 ժամին, գիշերում է Պասանտը կայա-րանում, հասնում է Վլադիկավկազ հե-տեւեալ օրը ժամը 10-ին երեկոյեան:

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառ-քը (օմնիքուս) ուղևորվում է կէսօրից ցետոյ ժամը 3-ին և առանց գիշերելու տեղ է հասնում հետեւեալ օրը ժամը 7-ին երեկոյեան:

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառ-քը (օմնիքուս) դարձեալ ուղևորվում է ճաշից ցետոյ 5 ժամին և առանց գիշե-րելու հասնում է Վլադիկավկազ հետե-ւեալ օրը 9 ժամին երեկոյեան:

Վլադիկավկազից՝ հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը ուղևորվում է առաւ-տեան ժամը 7-ին, գիշերում է Մէթի կայարանում, Թիֆլից է հասնում հետե-ւեալ օրը ժամը 7-ին երեկոյեան:

Հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը դարձեալ ուղևորվում է առաւօտեան ժա-մը 9-ին, գիշերում է Կուրաւոր կայա-րանում, հասնում է Թիֆլից հետեւեալ օրը ժամը 9-ին երեկոյեան:

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառ-քը (օմնիքուս) ուղևորվում է կէսօրից ցետոյ ժամը 3-ին և առանց գիշերելու հասնում է Թիֆլից հետեւեալ օրը ժամը 7-ին երեկոյեան:

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառ-քը (օմնիքուս) դարձեալ ուղևորվում է ճաշից ցետոյ ժամը 5-ին և առանց գիշե-րելու հասնում է Թիֆլից հետեւեալ օրը 8 1/2 ժամին երեկոյեան:

**ՌՕՍՏՈՎ ԶՈՂԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՒԹԻՒՆ**

Աման շարժ շոյանների երեկոյեան ժամը Բաթում, Օդեսայի և Կ. Պոլսի միջև:

Բաթումից դուրս է գնում:

Շարժ օրերը (յոյս կիրակի գիշերուայ 2 ժ.) շրջանաւոր ընթացքով բոլոր նա-ւահանգիստները:

Կիրակի օրերը, գիշերուայ ժամը 11 1/2-ին, խուճապ ընթացքով Եստապի և Սևաստիպոլի վրայով:

Երեքշաբթի օրերը յոյս չորեքշաբթի գիշերուայ ժամը 2-ին շրջանաւոր ըն-թացքով բոլոր նաւահանգիստները:

Կինշաբթի օրերը, երեկոյեան ժամը 12-ին ուղիղ ընթացքով Նովորոսիպոլի և Կերչի վրայով:

Կ. Պոլսի երկու շաբաթը մէկ անգամ երեկոյեան ժամը 7-ին:

Բաթում է գնում:

Ուրբաթ օրերը երեկոյեան, շրջա-նաւոր ընթացքով բոլոր նաւահանգիստ-ների վրայով:

Ուրբաթ օրերը առաւօտեան, խուճապ ընթացքով Սևաստիպոլի վրայով:

Երեքշաբթի օրերը երեկոյեան շրջա-նաւոր ընթացքով բոլոր նաւահանգիստ-ների վրայով:

Կինշաբթի օրերը առաւօտեան ուղիղ ընթացքով Նովորոսիպոլի և Կերչի վր-այով:

**ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ**

Երեկոյեան ԹԵՄԵՐԱՆ ԳՐԱՆՈՑՐ  
Հրաբուրում է կրօնի (ուսման) ց. քոց 6), Հայերէնի (6), Հայոց պատմու-թեան և Հայաստանի աշխարհագ-րութեան (4), Ռուսաց լեզուի (26), Ռուսաց պատմութեան և աշխար-հագիտութեան (4), ընդհանուր պատմութեան և աշխարհագրութեան

(13), բնական պատմութեան և բնախօսութեան (4), Ֆիզիկայի (2), մատենաթիւի և տիեզերագիտու-թեան (14), Ֆրանսերէնի (7), և Գ. Նախարարութեան (26) դասերի համար նոր ուսուցիչներ և մի վե-րակացու: Դասերի գինն 25, 30, հա-մարարականներին 40 ուրլի վերա-կացուին: 200:

Սինդի կարգադրութեամբ բոլոր ծա-ւայողները առկից 30% զեղչվում է: Յանկացողները թող բարեհաճեն դիմել Հոգաբարձութեան մինչև օգոս-տոսի մէկը, յայտնելով թէ իր գասե-րը կամենում են միացնել, ներկայաց-նելով իրանց ուսման և ծառայութեան վկայականները:

Հարտուղար Հոգաբարձութեան  
Ըրա՝ Գալուստի  
(97) (4—3)

**ՆԱՆՈՒՅՈՒՄՆ**

Ներսիսեան Հոգեւոր Կոլեջում ա-շակերտների ընդունելութիւնը կը սկսուի օգոստոսի 25-ին և կը շա-րունակուի մինչև սեպտեմբերի մէկը Յանկացողները պարտաւոր են իրանց ինյրադրի հետ միասին ներկայացնել ծննդեան և պատուաստի վկայական-ները: Թիֆլիզում բնակող անձինք պէտք է ներկայանան իրանց դասու-նների հետ, իսկ օտարանակները պարտաւոր են ցոյց տալ Թիֆլիզում մի անձն, որ կարողանայ իբրև իւր նախկալ պատմութեան առաջ. ծնող-ներն և խնամակալները պարտաւոր են մինչև սեպտեմբերի 10-ը, Հոգալ աշակերտի ուսումնական պիտոյը և Հազցնել աշակերտին դպրոցական տա-րակի Հաղաւոր: Չքաւորները պար-տաւոր են ներկայացնել վկայական: Վատառողջները կենթարկուին բժշ-կական քննութեան և, եթէ հար-կաւոր համարուի, կը մերժուին:

(101) (3—3)

**ՖԱՐՆԱՍԻԱՆ ՆԱՄԵՐՆԵՑՈՒԹ**